

Folkevirke

TEMA:
Kvindeliv – fra frygt til innovation

Etiopien – et andet Afrika

Af Charlotte Prætorius

3

Tænk ud af boksen

Af Annemarie Balle og Charlotte Prætorius

6

En fødsel for livet

Af Charlotte Prætorius

18

Folkevirke

Social - kulturel - politisk oplysning

Udgivet af oplysningsbevægelsen
FOLKEVIRKE.

Bladet kan kun bestilles ved direkte
henvendelse til:

Folkevirkes kontor

Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal
1153 København K
Tlf. 33 32 83 11
e-mail: folkevirke@folkevirke.dk
www.folkevirke.dk

Dette nummer koster i styksalg
kr. 50,00 + porto.
Særpris for klassesæt.
Årsabonnement,
kr. 210,00 pr. år (incl. porto).

Redaktion

Annemarie Balle
(ansvarshavende)
Reventlowsgade 18, 4. sal tv.
1651 København V
Tlf. 51 51 24 20

Forretningsudvalg

Formand: Annemarie Balle
Næstformand: Jeanne Bau-Madsen
Kasserer: Ellis Grønvold
Britta Poulsen
Tove Hinriksen
Ellen Kristiansen
Tove Katstrup
Inger Margrete Christensen
Zara Y. Jensen
Ulla Lunde Hansen
Ulla Brita Gregersen

**Folkevirke er grundlagt af Bodil
Koch i 1944 som en tværpolitisk
oplysningsbevægelse for kvinder.**

**Deadline for næste nummer:
20. januar 2013.**

Oplag: 1.200.
Tryk: Aars Bogtryk & Offset,
tlf. 98 62 17 11,
aarsbogtryk@aarsavis.dk
Layout: Louise Christensen.
ISSN 0015-5845

FORENINGEN AF
DANSKE
KULTUR-
TIDSSKRIFTER

Kvindeliv – fra frygt til innovation

Når vi i Danmark tænker på Etiopien, vil nogle huske landet for dets karismatiske kejser Haile Selassie, som var en af de første ledere fra Afrika, som besøgte Danmark. Det skete i november 1954 under stor mediebevågenhed.

Andre kommer til at tænke på tørke- og sultkatastrofer.

De færreste tænker på landet som et meget smukt og frodigt land med landskaber, som får en til at tænke på østrigske højsletter. Et land med en frodig vegetation, og hvor juleroser kan opleves som store, rød-blomstrende buske.

Samtidig hører det med til billedet af Etiopien, at det er et af verdens mest fattige lande, hvor kvinder i århundreder har levet et slidsomt liv præget af frygt og dødsfald.

Fra kvinderne er ganske unge – ja, vel nærmest børn, har de fra 5-6 års alderen måttet tage det tunge slid med at gå ud i skoven for at hente brænde til komfuret og hente vand fra den fælles brønd. Det er opgaver, hvor der skal vandres mange kilometer. Men den del af opgaven er den mindst bekymrende. De fleste frygter de mange overfald og voldtægter, som sker på disse ture. Selv om børn og kvinder ofte går i flok, kan overfaldene ikke undgås.

Siden kommer børnefødslerne – også her følger både frygt og lidelser.

Mange kvinder dør i barselssengen, og mange får så store fødselsskader, at de marginaliseres og må tilbringe år isoleret i hytter. Nogle overlever, andre bliver spist af hyæner.

Heldigvis dukker der flere og flere nytænkende projekter op, så kvinderne kan bryde den onde spiral. Det er fx informationer om, hvordan fødselsskaderne med små indgreb kan få kvinderne ind i en almindelig hverdag igen og små projekter, hvor kvinderne for ganske få penge selv kan skabe sig et liv med egen indtjening. Det kan være via mikro-kreditter, hvor kvinderne starter med 50-100 kroner og skaber en lille virksomhed med fx at hakke løg. Det kan også være et kort kursus, hvor de lærer at væve eller flette kurve, som kan sælges på markedet eller til virksomheder.

Uanset hvordan indtjeningen sker, så kan det sikre kvinderne et bedre liv – et liv, hvor de fx ikke behøver at gå ud i skoven og hente brænde og et liv, hvor de kan forsørge deres familie. Det er små, men afgørende skridt, kvinderne tager. Markante fremskridt, som ofte kan opnås for små penge. Ikke kun i Etiopien, men i store dele af Afrika.

Folkevirkes redaktør gennemførte reportageturen til Etiopien med støtte fra Danidas oplysningsbevilling.

Annemarie Balle

Indhold

Etiopien – et andet Afrika	3
Tænk ud af boksen	6
Målrettede projekter styrker kvinder	11
Hospitaler opsøges, når »helligt vand« ikke hjælper	14
En fødsel for livet	18
Folkevirkes landsmøde 2013, Nutidig kunst i historiske rammer, Smukke postkort	22
Kulturel mangfoldighed	23
Oplevelsesrig efterårsferie	24
Det sker i Folkevirke i de næste måneder	26
Folkevirke sætter fokus på demokratier	28

Etiopien – et andet Afrika

Etiopien byder på store oplevelser og mange overraskelser

Af Charlotte Prætorius

Etiopien er det store afrikanske land, som ligger på Afrikas Horn i den nordøstlige del af Afrika. Landet har godt 90 millioner indbyggere og er dermed det næstmest folkerige land på kontinentet og er størrelsesmæssigt godt 25 gange større end Danmark.

Når flyet i mørket nærmer sig Addis Ababa, hovedstaden, der er beliggende ca. midt i landet, kan man skimte silhuetterne af bjerge. De store vidder ligger henlagt i mørke med bål, der sporadisk lyser op som pejlemærker rundt om i landskabet. Først hen over Addis Ababa lyser byen op i mørket med massevis af elektriske lys som i så mange andre hovedstæder – og i skarp kontrast til resten af det enorme landskab, der stort set er henlagt i mørke.

Etiopien grænser op til Djibouti, Eritrea, Kenya, Somalia, Sudan og Sydsudan uden nogen kystlinje, og hovedstaden Addis Ababa ligger i 2.300 meters højde. Når man lander i Etiopien, kan man med det samme mærke, at man bevæger sig i lidt andre højder, end vi er vant til i Danmark. Når man bevæger sig rundt i byens gader – ofte med stejle stigninger – bliver man hurtigt kortåndet, og det er et endnu mere imponerende syn at se de mange kvinder og børn, der da-

Billedtekst.

gen lang kommer gående tungt belæsset med varer, træ eller kul – og nærmest synes at bevæge sig ubesværet trods den ekstra tunge byrde, de bærer på ryggen.

Generelt er livet i Etiopien – verdens 15. fattigste land – fysisk udfordrende. Næsten 40% af etiopierne lever stadig under fattigdomsgrænsen, og de daglige gøremål skal udføres, og i reglen uden mange hjælpemidler. Der skal dagligt hentes vand ved brønden, der skal samles brænde til bål, og maden skal tilberedes. Selv i hovedstaden er der i mange områder hverken rindende vand eller elektricitet. Den høje beliggenhed gør, at morgenerne i reglen er kølige – især i regntiden, hvor temperaturen

ikke altid sniger sig op over de 10 grader – og det er derfor vigtigt at holde bålet i live og sikre varmen – og samtidig fungerer flammerne som værn mod uvelkomne gæster som fx vilde hunde og hyæner.

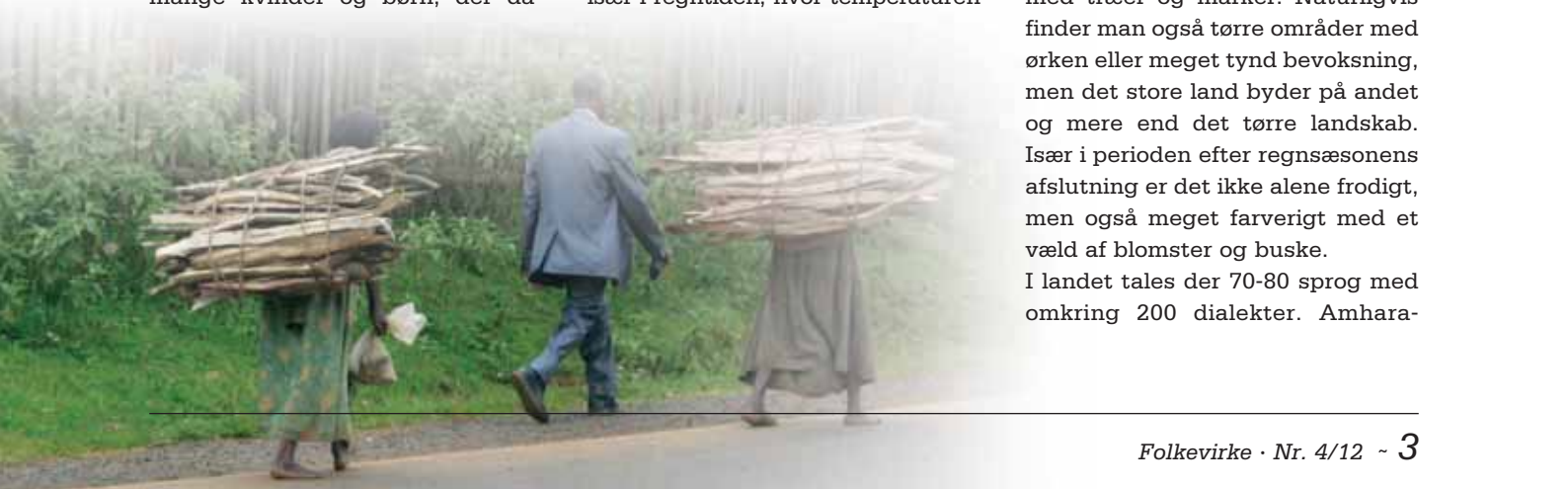
Hverdagens slid

De mange opgaver og det krævende fysiske arbejde gør, at det er nødvendigt, at hele familien hjælper til med de daglige gøremål – og børnene bliver en del af de mange hænder, der skal bære, løfte, grave og skære, allerede fra de er helt små. Det anslås, at mere end halvdelen af etiopierne er analfabeter – og kun en tredjedel af kvinderne kan læse og skrive. Det anslås også, at den gennemsnitlige kvinde i Etiopien føder flere end seks børn – så udover de daglige gøremål er der meget andet at se til også!

Særegent land

Ofte, når vi taler om eller tænker på Etiopien, ledes vore tanker hen på sult, tørke og store ørkenstrækninger. Det er dog på mange måder et helt andet Etiopien, man oplever som rejsende i det store land – i store dele af landet oplever man store vidder med frodigt bjerglandskab og grønne skove og marker. Landskaberne er langstrakte og brydes af bjerge, bakker og klippevægge – de fleste tæt bevoksede med træer og marker. Naturligvis finder man også tørre områder med ørken eller meget tynd bevoksning, men det store land byder på andet og mere end det tørre landskab. Især i perioden efter regnsæsonens afslutning er det ikke alene frodigt, men også meget farverigt med et væld af blomster og buske.

I landet tales der 70-80 sprog med omkring 200 dialekter. Amhara-

Billedtekst.

folkets sprog, amharisk, anvendes som nationalsprog og tales af stort set alle i de forskellige regioner og egne. Engelsk er Etiopiens officielle internationale sprog og anvendes på højere læreanstalter, men det er dog ikke alle etiopiere, der taler engelsk. Generelt kræver det et vist niveau af uddannelse, og det er derfor ofte amharisk, der kommunikeres på.

På mange måder er Etiopien et ganske særegent land – og et land der på mange måder adskiller sig fra andre lande på det afrikanske kontinent. Det kan også mærkes, når man befinder sig i landet.

Et eksempel er musikken. Både tonerne og stemmerne er meget anderledes end den type af musik, man typisk forbinder med traditionel afrikansk musik og synes nærmere at være inspireret af både arabiske og asiatiske toner. Etiopien er desuden det eneste land på det afrikanske kontinent, der ikke har været koloniseret. Landet var i en kortere periode delvist besat af italienske styrker men har ikke fungeret som kolonistyre, ligesom det kendes fra størstedelen af de øvrige lande i Afrika.

Kristendommens vugge

Etiopien regnes af mange som værende Kristendommens vugge – kristendommen blev Etiopiens statsreligion allerede i første halvdel af 300-tallet, og kristendommen er da også tydelig at spore i både etiopiernes dagligdag, ligesom der er mange fysiske henvisninger til

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

kristendommen i både byen og landområderne. De fleste etiopiere især i landområderne har tydelige tatoveringer i ansigtet, på hals og skuldre, og mange af tatoveringerne er af kors eller har kors som en del af et større mønster eller billede. Mange smykker er udformede som kors – derfor er den stærke tro meget tydelig i gadebilledet i byerne såvel som på landet.

Da vi bevægede os nordpå i Etiopien, valgte vi at besøge Lalibela, en pilgrimsdestination omtrent 650 kilometer nord for Addis Ababa primært kendt for sine enorme og unikke klippekirker, der siden 1978 har været på UNESCOs liste over bevaringsværdige steder i verden. Og imponerende er det at se og

opleve de i alt 12 stenkirker hugget i klippevæg – for mere end 1.000 år siden. Et arbejde, man gætter på har taget 23 år med konstant 40.000 arbejdere.

Også i dag når man besøger Lalibela, er den religiøse betydning meget tydelig. Lalibela er blandt de største og vigtigste pilgrims mål i verden. Lalibela siges at være det næstvigtigste pilgrimssted efter Jerusalem.

Gaderne og kirkerne er fyldt med hvidklædte pilgrimme, der er kommet for at vise deres respekt og med besøget til Lalibela som mål og formål med deres pilgrimsfærd. Det hævdes også, at Pagtens Ark til stadighed i dag er at finde i Etiopien.

Vi landede i hovedstaden Addis Ababa sidst i september måned, netop som regntiden var ved at klinge af – officielt siger man, at regntidens afslutning falder sammen med den religiøse højtid Meskel-festivalen, der falder sidst i september og markerer fejringen af fundet af Jesus' kors. Legenden fortæller, at man tilbage på dronning Helenes tid ledte efter Jesus' kors. Efter lang tids søgen slog man lejr for aftenen og tændte et bål. Røgen fra bålet steg op og ledte delegationen hen, hvor korset lå begravet. Da det var røgen, der ledte til korset, har man siden markeret og fejret, at korset blev fundet ved at tænde store bål som en del af højtiden. Derfor oplever man også, at der i dagene op til Meskel-festen stables store bål – de er gerne formet som silhuetten af et grantræ og står på de større pladser i byerne samt på torve og andre samlingssteder i landsbyerne.

I hovedstaden Addis Ababa markeres højtiden ved en stor officiel fejring på Meskel-pladsen i byens midte. Pladsen er enorm og kan huse mange tusinder af mennesker. I dagene op til festen bygges der bål og scener, der omkranser festpladsen, som på selve dagen fyldes med optog, parader og optræden. I løbet af eftermiddagen og hen mod aftenen ankommer store folkemængder fra hele byen og op-

land, og allerede midt på eftermiddagen er pladsen tæt pakket og op-togene begynder. Aftenen afsluttes ved at bålet tændes – som markering af at korset blev fundet – og efterfulgt af et stort festfyrværkeri. Et imponerende syn på den store plads!

Etiopisk tid

En anden helt særegen oplevelse i Etiopien er tiden. Etiopien har sin egen kalender, der er baseret på den koptiske kalender. Det betyder, at året har 13 måneder, hvor 12 måneder har 30 dage hver, og den 13. måned har de resterende 5-6 af årets dage. Året starter den 11. september, og da den etiopiske kalender regner ud fra et senere fødselstidspunkt for Jesus, er kalenderen omtrent otte år bagud i forhold til den tidsregning, vi kender i Danmark.

Samtidig er dagen inddelt anderledes, så tiden regnes med udgangspunkt i solopgangen, og derfor er den lokale tidsregning seks timer forud for den tidsregning, vi kender – og regnes i 12 timers intervaller. Det giver naturligvis visse udfordringer, når dato og tidspunkt skal aftales – og det er altid klogt at huske at sikre sig, at aftaler bliver indgået ud fra samme kalender og tidsregning!

Store udfordringer

Etiopien er på alle måder et spændende og udfordrende land – med meget at byde på, men også med mange udfordringer. Der er lang vej endnu, før alle etiopiere vil leve et liv blot over fattigdomsgrænsen – og mange af de børn, vi møder på vej gennem landet, har ikke adgang til basale fornødenheder – og får i mange tilfælde heller ikke nødvendigvis adgang til det i nær fremtid. Med en befolkning, hvor halvdel er analfabeter, er det en enorm udfordring at dele viden om basale ting som hygiejne, rettigheder og uddannelse.

Samtidig er det et land, hvor mange initiativer og projekter spirer – mikro-kredittån, finansiering af små virksomheder, vidensdeling i netværk og uddannelse gennem ikke

formel skolegang skaber håb og mulighed for, at etiopierne blandt andet ved hjælp af disse initiativer kan arbejde sig ud af den ekstreme fattigdom og skabe den nødvendige dynamik til fortsat at udvikle landet positivt fremover.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

Serkalem, 50 år

Sådan hjalp WISE mig:

Speciale i krydderier

Serkalem på 50 år arbejdede i mange år hjemme i sit hus og blev pludselig alene, da hendes mand forsvandt fra hjemmet. Hun stod alene med sin søn, som var dygtig i skolen.

- Jeg var nødt til at sikre mig en indkomst, så vi kunne leve, og desuden havde jeg brug for penge til hans videre uddannelse. Jeg hørte om WISE og deres kurser, så jeg begyndte at følge forskellige om bl.a. sundhed, basiskurser, udvikling af forretningsmuligheder og virksomhedsstrategi.

De kurser ændrede mit liv, for jeg havde tidligere prøvet at starte selvstændig virksomhed, men jeg havde mistet mine penge, da jeg ikke forstod at drive en forretning. Med rimelig indtjening.

Da jeg kendte en del til krydderier, var jeg sikker på, at jeg med den nye viden ville kunne drive en forretning. Jeg startede med chili og har udbygget med hvidløg, som jeg knuser og tørrer og er på vej med særlige krydderiblandinger, som passer til etiopiske specialiteter. Det ser ud til at interessere kunderne, så jeg ser meget positivt på fremtiden, lyder det fra Serkalem.

TÆNK ud af boksen

Nytænkning og kreative idéer giver etiopiske kvinder nye muligheder

Af Annemarie Balle og
Charlotte Prætorius

Uddannelse og undervisning er med til at bygge fundamentet for demokratisk og økonomisk fremgang i mange af de fattige, afrikanske lande.

Men udfordringerne med at få alle elever til at følge undervisningen i landdistrikterne er store. Der er en masse praktisk arbejde, som børnene skal lave – bl.a. hente vand og brænde samt hjælpe med at dyrke jorden og passe mindre søskende. Selv om undervisningen er gratis, ja så koster det at købe de obligatoriske skoleuniformer. Dertil kommer så skolernes udfordringer med at skaffe undervisningsmaterialer og tavlekridt.

Nogle af problemerne kan løses på en billig måde – ved fx at genbruge nogle af de materialer, som ellers blot opfattes som affald.

Et eksempel er at bruge de mange mangosten, som efterlades, når den saftige frugt er spist. Stenene kan slibes glatte, males i en ensfarvet farve og derefter skrives der fx tal eller bogstaver, så stenene kan bruges til at regne med eller øve sig i ord.

Et andet eksempel er de mange små plastkort, som bruges, når mobiltelefonen skal tankes op. De smides blot på vejen.

Men en idé er at genbruge dem ved fx at lime dem sammen i små kvadrater eller større rektangler, så de kan bruges til enten at stille flasker på eller som bordskånere. Det er sjove idéer, men samtidig idéer som kan danne basis for en forretning.

Andre idéer udspringer af mere traditionelle forretningsidéer, som

kvinderne så søger at videreudvikle.

Blandt andet kan lånene gives til at investere i ovne til at bage brød eller injera. Injera er det traditionelle fladbrød, som serveres til næsten alle måltider. Injera laves af teff, en græsart, og giver brødet en lidt svampet karakter og konsistens. Mange kvinder føler sig trygge ved at investere i fremstilling af injera – fordi man er sikret en nogenlunde fast indtægt, da det er en vare, alle etiopiere anvender i deres madlavning. Kvinderne, der investerer i de mere traditionelle forretningsidéer har i mange tilfæl-

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

de søgt at videreudbygge deres forretning med nytænkende idéer – som eksempelvis enten at tilbyde at snitte løg i store mængder for en beskedent betaling, eller investere i minibusser. Minibusserne kan både bruges, når der skal investeres i råvarer eller færdige varer skal sendes ud til markeder rundt om i byerne – og i de mellemliggende perioder kan andre familiedlemmer bruge minibusserne til taxakørsel eller andet – og herigennem bliver det muligt både at beskæftige flere familiedlemmer men samtidig også at øge indtjeningen.

Vigtig uddannelse

Idéerne hér – og mange flere! – er udviklet af nogle af de kvinder, som har fulgt kurser udbudt af kvindeorganisationen »Women in Self Employment« – WISE. WISE er en etiopisk NGO, der siden starten i 1998 har lagt vægt på at sikre kvinderne et solidt grundlag at starte selvstændig virksomhed på gennem forskellige kurser i bl.a. basal virksomhedsdrift, familielovgivning,

hygiejnekurser og ledelse. Det er alle kurser, der skal være med til at give kvinderne de basale forudsætninger, inden forretningsidéerne og drømmene skal omsættes til virkelighed. Desuden vægtes kreativ tænkning meget. Det er vigtigt for WISE at give kvinderne redskaber til at tænke i nye retninger – og måder at udvikle eller udbygge deres forretning på, for derigennem at kunne øge indtægten også fremover. Kurserne udbydes i hovedstaden, hvor WISE har egne lokaler, undervisere og materialer. I Etiopien lever over halvdelen af befolkningen under fattigdomsgrensen, og arbejdsløsheden ligger på over 40 procent. Både fattigdom og arbejdsløshed har generelt større betydning og konsekvenser for kvinder end for mænd. Desuden lever mange kvinder – af forskellige årsager – som aleneforsørgere og gerne med flere børn afhængige af hendes ofte meget beskedne indtægt. WISE er etableret med formål og ønske om at komme disse problematikker til livs ved at skabe mulighed for, at kvinderne kan for-

???????????, ?? år

Sådan hjalp WISE mig:

Nyt og gammelt tøj

For ????????? har kurserne hos WISE betydet, at hun selv kan forsørge sine fire børn.

Hendes mand døde og pludselig stod hun som eneforsørger af fire børn og uden en familie, som kunne hjælpe hende.

Hun fik mulighed for at deltage i alle de nødvendige kurser og fandt frem til, at hun var god til arbejde på en symaskine.

Ved at låne penge til at købe en symaskine kunne hun begynde at tilbyde reparation og omforandring af tøj, så selv det slidte tøj kunne komme til at se pænt ud igen – eller måske kunne komme til at passe nogle af de mindre søskende.

Interessen var stor, og efterhånden fik ????????? råd til også at købe nye stoffer, så hun kunne tilbyde at sy nyt tøj efter mål.

Her har det især været tilbuddet om at sy skoleuniformer, som er blevet en succes, fordi ????????? kan sy uniformerne til en billigere pris, end man kan købe dem til de fleste andre steder i de større byer.

????????? er godt tilfreds med sit liv og har ingen planer om at udvide sin forretning, fordi den giver hende den nødvendige indtjening.

Shi Majet, 45 år*Sådan hjalp WISE mig:***Slår store brød op**

Shi Majet på 45 år har tidligere arbejdet på et kontor, men blev arbejdsløs. Det var svært for hende at finde et nyt arbejde, så da hun blev opmærksom på kurserne hos WISE slog hun til. - Hos WISE lærte jeg om idéudvikling, planlægning og økonomi. Jeg bestod alle eksaminer og fik dermed mulighed for at få et mikro-lån på 500 birr – ca. 180 kroner. Det skulle betales tilbage i løbet af et lille års tid.

Jeg tænkte på, hvad jeg kunne få en forretning ud af og besluttede mig for at bage særlige brød, som kan holde sig en lille uges tid uden at komme på køl. Den detalje er vigtig, da mange af mine kunder ikke har elektricitet. Inden jeg kunne gå i gang, skulle jeg gennemgå et hygiejnekursus.

Derefter lejede jeg et lokale og købte en brugt ovn. Jeg valgte at bage nogle særligt store brød, som især bruges til højtider og særlige begivenheder.

Jeg sælger brødene for ca. 25 kroner. Min forretning går strygende – jeg sælger ca. 40 brød om dagen, så jeg har haft brug for at købe flere ovne. Jeg har i dag 10 ovne.

Nu da jeg har gode lokaler og også har taget et hygiejnekursus, har jeg ud-

videt min forretning til også at omfatte, at jeg tilbyder at hakke løg. Det er der mange, som gerne vil have, når de skal lave store portioner mad til fx fester og større familiesammenkomster. Det koster 1 birr – ca. 30 øre – at få hakket et kilo løg.

Shi Majet har mange planer for, hvordan hendes overskud skal investeres. Hun vil gerne købe en bil, så hun kan køre ud med sit brød til kunder, som bor længere væk – og opdyrke nye kundegrupper som bl.a. supermarkeder og restauranter, som kan købe hendes særlige brød. Hun har allerede skabt stor opmærksomhed omkring sine velsmagende brød.

Et andet område er salg af tørrede krydderier. Shi Majet har gode kontakter til nogle, der dyrker krydderier, men har så brug for at købe en særlig tørremaskine.

bliver plads til deres forretningsidé.

WISE samarbejder i reglen med landsbyledere for at finde frem til egnede kvinder, som så kan indstilles til kurser hos WISE. Kun når de obligatoriske kurser er bestået, og en bæredygtig forretningsidé er vedtaget, kan kvinderne få et mikrokreditlån – lånene kan spænde over beløb lige fra 500 birr (ca. 180 kroner) og op til 3.000 birr (ca. 1.000 kroner). Herved sikrer WISE, at kvinderne har den basale viden og forudsætninger for at kunne få bedst muligt udbytte af lånet. Lånet skal betales tilbage inden for mellem et halvt år og to år og det sker stort set aldrig, at kvinderne ikke er i stand til at betale det lånte beløb tilbage.

I løbet af perioden følger konsulenter fra WISE de enkelte kvinder og deres projekter. Hvis projekterne ikke udvikler sig som planlagt, griber der ind, så de ikke kuldsejler. Det er en effektiv metode, for kun omkring otte procent af projekterne kuldsejler. Det er også vigtigt for kvinderne at vide, at de har en sikkerhed og en mulighed for at kunne rette projekterne til hen ad vejen med støtte fra WISE.

Indtil nu har omkring 3.000 kvinder fået støtte fra WISE.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

sørge sig selv og forbedre deres livsvilkår gemmen udviklingsfokuseret undervisning og planlægning. Udover undervisningen tilbyder WISE mikro-lån og sundhedsforsikring, for, selvom kvinderne får arbejde, har de fleste kvinder i starten ikke den fornødne startkapital og heller ikke mulighed for at betale for sundhedsforsikring for familien. Muligheden for at få økonomisk støtte gør det muligt for kvinderne at realisere de drømme og idéer, de har.

WISE

Idéudvikling

For, som WISEs daglige leder Tsigie Haile forklarer, så er det de nytænkende idéer, der kan skabe rum for nye virksomheder.

- Kvinderne skal finde nye nicher – eller finde frem til hvordan velkendte forretningsområder kan gøres mere spændende, så der også

Udvikling og nye muligheder i landdistrikterne

WISE har til huse i hovedstaden Addis Ababa, men der sker også tiltag i landdistrikterne, der gør det muligt for de mange fattige i de afsidesliggende områder også at kunne gøre brug af muligheden for mikro-lån til at etablere en forretning.

Et eksempel herpå er Maternity World Wide (MWW), stiftet i Danmark i 2005, men med et fast team i Etiopien i landets vestlige provins. Området omkring Gimbie er svært tilgængeligt – og til tider næsten umuligt i eksempelvis regntiden på grund af den dårlige infrastruktur. I øjeblikket er der et storstilet byggeprojekt støttet af Verdensbanken i gang, der skal etablere en ny vej mellem Addis Ababa og Gimbie – der skal gøre den 450 kilometer strækning farbar året rundt

– og mindske transporttiden drastisk. I øjeblikket tager det godt 10 timer at tilbagelægge turen – der kun kan lade sig gøre i minibus eller jeep på grund af stenvejenes ujævne struktur og bjergede landskab.

MWW har til huse på et lille hospital i byen, hvor de både underviser, assisterer ved fødsler og har kontorer, der varetager mikro-låne. Udover at arbejde henimod at sikre en varig nedsættelse af mørdeddeligheden i landet er fokus også på at sikre en forbedring af kvinders sociale og økonomiske vilkår igennem en landsbybaseret indsats.

Den landsbybaserede indsats fokuserer blandt andet på at opbygge landsbybanker til de etiopiere, der bor i de mere afsidesliggende regioner langt fra de større byer, hvor de private banker og mikro-finans-

institutioner i reglen holder til. I øjeblikket er der 225 kvinder involveret i projektet, hvor lånene gives i forskellig størrelsesorden op til 2000 birr (ca. 665 danske kroner). Også i MWW fokuserer man på at sørge for, at kvinderne, inden lånene udbetales, gennemgår nogle grundlæggende træningsmoduler, der sikrer, at de har viden og redskaber til at få mest muligt ud af lånene. Tsega Tamene, projektleder hos MWW, fortæller, at mikro-lånene oprindeligt startede som et pilotprojekt, men er nu blevet formaliseret, da det er tydeligt at se fordelene og det udbytte, som de fattige kvinder i landsbyerne har af selv små lån.

Muligheden for at gøre drømme til virkelighed

Kvinderne kan i vid udstrækning selv være med til at bestemme,

???????????, ?? år

Sådan hjalp mikro-kreditter os:

Tryk hverdag med god indtjening

I Etiopien er det kvinderne, der skal samle brænde til at kunne fyre op under komfuret og lave bål i hytterne, så rotter og slanger kan holdes på afstand. Ikke alene er det et tungt og slidsomt arbejde, men det er ofte også forbundet med fare for overfald og voldtægter. Kvinderne går ofte sammen for at sikre sig bedst muligt, men det er sjældent tilstrækkeligt.

Da omkring halvdelen af de etiopiske kvinder er analfabeter kan det være svært at finde et arbejde, hvor kvinderne kan tjene penge nok, så de i stedet kan købe brændet og ikke selv behøver at gå ud i skoven.

Men det kan lade sig gøre. For ?? år siden startede projektet ??, som retter sig netop mod denne gruppe kvinder. I projektet tilbydes kvinderne kurser i at

væve eller flette kurve, så kvaliteten bliver så høj, at produkterne kan sælges. ???? valgte bevidst at satse på vævning og fletning, da det er to af de traditionelle håndværk, som de fleste kvinder

kender. Det har vist sig at være en helt rigtig satsning. Mange kvinder søger til ???? – og kunderne er mange. Foruden de forventede kunder, så har mange virksomheder og større foreninger vist interesse for bl.a. de vævede tørklæder, som fx kan bestilles i virksomhedens logofarver.

???? er langsomt blevet udbygget, så det i dag er muligt for kvinderne at tage deres børn med – der er bl.a. indrettet en lille legeplads.

Desuden samarbejder ???? med kvinder, som ikke direkte er ansat i projektet, men som indsamler de græsser, der skal bruges til at flette med eller som sidder hjemme i deres hytter og fletter. De har måske ikke mulighed for at arbejde hele dagen, men supplerer på denne måde deres indtjening.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

hvad lånene skal bruges til – i reglen investerer kvinderne i dyr eller afgrøder, men der er også en stor interesse for at opdrætte bier for at kunne fremstille honning til salg på markedet. Lånene bliver uddelt i lånekategorier, og der er flere kvinder i samme gruppe – selvom lånene er individuelle – der samarbejder omkring det fælles projekt.

Det betyder meget for kvinderne selv at kunne være med til at bestemme, hvad pengene skal investeres i. I et på mange måder manddomineret samfund er det ikke givet, at kvinderne har medbestemmelse eller bliver hørt, når vigtige beslutninger skal træffes.

Udover at fattigdom og arbejdsløshed i reglen har større konsekven-

ser for kvinder, er disse mikro-lån også fokuseret mod kvinder, fordi de i reglen ikke har andre steder at gå hen. Som kvinde i Etiopien er det svært at optage lån ad traditionel vej gennem banker og finansieringsselskaber, og derfor giver mikro-lånene kvinderne en helt unik mulighed for at realisere drømme og skabe en bedre tilværelse.

Sésay, 33 år

Sådan hjalp WISE mig:

Gode idéer reddede ægteskab

Sésay er 33 år. Hun er gift og har to døtre.

I dag står hun som ejer og daglig leder af en restaurant, ligesom hun har etableret et lille firma, hvor hun udlejer minibusser og trucks. Det er en succes-historie, men for få år siden kunne det lige så godt have gået anderledes, så Sésay var havnet på bunden af det etiopiske samfund.

- Men jeg fik mulighed for at følge kurser hos WISE og dermed skabe respekt om mig selv og mit liv.

For nogle år siden var Sésays ægteskab et mareridt. Som ung blev hun ført ind i et arrangeret ægteskab med en voldelig mand, som ikke regnede hende for noget som helst.

- Men, lyder det fra en glad Sésay, det har ændret sig totalt. I dag er det mig, der kan lære min mand noget, og det er også mig, der styrer begge virksom-

heder og tjener penge til familien, som foruden hendes mand og to døtre også tæller fem brødre og tre søstre.

Jeg startede med et lille lån, så jeg kunne etablere en lille forretning, hvor jeg kunne sælge æg og trækul. Forretningen gik godt, så efterhånden ændrede det sig til det, jeg har i dag.

Men Sésay er ikke færdig med at udvikle sit forretningskoncept. Hun har planer om at købe en stor maskine til at pakke smør og ost i forbrugervenlige størrelser.

- Jeg sælger allerede smør og ost i dag, men det er nødvendigt at kunne pakke varerne hygiejnisk – især hvis jeg vil sælge til supermarkeder og restauranter.

Målrettede projekter styrker kvinder

Projekter med fokus på kvinder og viden om kulturelle hurdler giver fremgang i Etiopien

Af Charlotte Prætorius
og Annemarie Balle

Etiopien er et land, der strækker sig over et geografisk enormt stort område og med et befolkningstal på godt 90 millioner.

Der er derfor ikke alene meget stor forskel på livet i byerne og på landet men i høj grad også forskel på livet i de forskellige regioner i landet.

Livet på landet leves i høj grad til stadighed meget traditionelt og ofte i stor fattigdom. Familierne lever som storfamilier i lerklinede hytter, og maden tilberedes over åben ild. Der er hverken elektricitet eller rindende vand, og de daglige gøremål indebærer derfor daglige lange ture til brønden efter de mængder af vand, som familien skal bruge i løbet af dagen, og ud i skovområderne for at samle brændsel til bålet, som maden tilberedes over. Når man som dansker rejser rundt i landområderne, kan det se ud, som om livet har stået stille i mange år, men spørger man sig lidt for, er det tydeligt at se en udvikling og markante fremskridt – både i forhold til levevilkår og standarder men også i forhold til basale rettigheder – især for de etiopiske kvinder.

Lovfæstede rettigheder

For mindre end 20 år siden var det nedfældet i loven, at manden havde ret til at afstraffe sin kone fysisk. At det ikke længere er lovligt, betyder desværre ikke nødvendigvis, at volden i hjemmet ikke længere finder sted – men det betyder, at kvinden nu har ret til og mulighed for at gå rettens vej, hvis hun lever med en voldelig ægtefælle. Samtidig giver det også naboer og andre i lokalsamfundet mulighed for at gribe ind.

Tigist Kebede Ayalew, programansat på den danske ambassade i Etiopien.

I det hele taget har de seneste år været præget af en positiv udvikling for de etiopiske kvinder og givet dem flere og bedre rettigheder. Tidligere var det næsten umuligt for en kvinde at blive skilt, og det ville samtidig stille hende så dårligt økonomisk, at det kunne være umuligt at sikre egen overlevelse, hvis hun valgte at forlade sin ægtefælle. I dag er bl.a. rettighederne til jord ændret, så det er muligt at opdele jord mellem ægtefæller, der ønsker skilsmisse – og rettigheden til jord kan sikre familiernes eksistensgrundlag – især hvis man er eneforsørger med flere børn.

Arrangerede ægteskaber

I dag er kvindernes liv især på landet fortsat et slidsomt liv – og med mange livsvilkår givet allerede fra fødslen. I flere regioner er arrangerede ægteskaber stadig udbredt – og pigerne bliver giftet bort helt ned til 8-års alderen. Det er ved lov forbudt at gifte piger væk, før de er fyldt 18 år, men der er stadig

mange eksempler på, at lovene bliver omgået – fx ved at det officielt er ældre søskende på over 18 år, der bliver giftet bort, selvom bruden i virkeligheden er en af de mindre søskende. Da der især i landområderne ikke altid føres regnskab med de indgåede ægteskaber og antallet af familiemedlemmer, er det ofte let at omgå lovene.

Kvindedialog

Der er i dag mange tiltag og projekter, der fokuserer på at skabe opmærksomhed og bedre vilkår for kvinderne og kvinders rettigheder. Tigist Kebede Ayalew, programansat på den danske ambassade i Etiopien fortæller, at det ofte kan være svært at få kvinderne i tale, så derfor er det vigtigt at kende til de kulturelle kodekser i regionerne for at sikre sig, at man opnår den ønskede gennemslagskraft. Hun fortæller fx om et debatmøde arrangeret i en landsby i det nordøstlige Etiopien, hvor man ønskede at få kvinderne i dialog. Men da mændene ikke var blevet inddraget i planlægningen og taget med på råd, fik kvinderne ikke lov til at

deltage – og det var først, da mændene blev inviteret med, at det var muligt at få deltagerne til at møde op og tage del i debatten.

Det kan også nævnes, at det i højere grad er pigerne end drengene, der dropper ud af skolen. Da mange familier ikke har råd til at sende alle deres børn i skole, er det også ofte drengene frem for pigerne, der får lov at komme i skole – især fordi pigerne ofte bliver giftet bort i en ung alder, og derfor kan det for mange familier bedre »svare sig« at sende drengene i skole.

Derfor, påpeger Tigist Kebede Ayalew, får man ikke tegnet et reelt billede af kvindernes situation, hvis man udelukkende ser på den nuværende situation for landets kvinder.

- Hvis man ønsker at danne sig et overblik over fremskridtene og bedømme den aktuelle situation, er det nødvendigt også at se på den positive udvikling, der har været gennem den seneste årrække og fokusere på, at det – til trods for at der synes at være lang vej igen – bevæger sig i den rigtige retning. Det er ikke nok udelukkende at fokusere på et enkelt område.

Hun understreger, at den generelle udvikling kun skabes ved at gøre fælles front og lave en samlet indsats i forhold til både sundhed, uddannelse, infrastruktur og oplysning. Det er fordi udvikling skabes, når alle aspekterne integreres og udvikles som en helhed i samfundet.

Love sikrer kvinder

Samtidig er der stadig i dag tradi-

tioner og overbevisninger i samfundet, der gør, at det kan være svært at ændre på eller gøre op med bestemte måder at tænke eller agere på – også selv om der lovgives på området.

Tigist Ayalew nævner bl.a. områder med et meget patriarkalsk styre, hvor det er ekstra svært at komme igennem med ændringer af kvindernes forhold. Mange af problemerne findes i Afar-regionen, hvor det fortsat er udbredt, at kvin-

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

den skal giftes med sin fætter på morens side.

Et andet udbredt problem er omskæring af kvinder. Selv om det er den lille omskæring, der primært anvendes i Etiopien, er det et smertefuldt og farligt indgreb, da det ofte sker under meget uhygiejniske forhold.

Et stort fremskridt er det dog, at det i dag kun er få kvinder, der får syet skeden sammen, når ægtemanden skal ud og rejse – et indgreb, som medfører mange sygdomme og smerter. Der er allerede en lov, som forbyder omskæring af kvinder, men igen er det svært at komme igennem med ændringerne i visse afsidesliggende landsbyer. Der er inden for en kortere årrække også blevet lovgivet mod voldtægt, og det betyder, at der efterhånden i de fleste dele af det etiopiske samfund bliver grebet ind og slået ned over for voldtægtsmanden. Med loven i hånden kan voldtægten anmeldes og voldtægtsmanden straffes.

Men den store hurdle i denne problematik er, at kvinden har mistet sin mødom i forbindelse med voldtægten. Mange kvinder – og kvindernes forældre – mener, at det kan være svært at finde en ægtemand, når man ikke længere har sin mødom intakt, og det får den voldtagne kvinde til at gifte sig med sin voldtægtsmand, fordi hun tror, at ingen andre vil giftes med hende.

Kvindelige rollemodeller

I flere etiopiske projekter fokuseres i dag på at sprede budskaber og

viden ved at benytte »ambassadører«, for det har vist sig, at det virker motiverende og overbevisende, når kvinder oplever og møder andre stærke kvinder, der kan fungere som rollemodeller eller ambassadører for at bryde med de traditionelle samfundsmønstre. Derfor støtter den danske ambassade også lokale organisationer og tiltag, der netop arbejder for at forbedre kvinders levevilkår. Et af de projekter, der i øjeblikket støttes, er det lokale projekt Agar i hovedstaden Addis Ababa.

Lokkes til udlandet

Agar arbejder bl.a. med et integrationsprogram for hjemvendte kvinder. Kvinderne er ofte kvinder fra de afsidesliggende provinser, som er blevet sendt til nabolande eller lande i Mellemøsten som billig arbejdskraft. De bliver ofte lokket med gode lønninger, som senere viser sig slet ikke at holde stik.

Lokale finder frem til unge kvinder, som lokkes til at rejse ved at bruge metoder, hvor de unge kvinder bliver stillet noget i udsigt, som ikke holder for at sikre, at de indvilliger i at rejse.

For, som lederen af Agar, Nina Sasu, fortæller, så skal de unge, uddannede kvinder typisk betale 10.000 birr (ca. 3.500 danske kroner) for at blive sat i kontakt med den udenlandske familie og få en flybillet. Etiopiske myndigheder er blevet klar over dette mønster og er blevet langt mere restriktive med at

Nina Sasu, leder af det lokale projekt Agar i Addis Ababa.

udstede arbejdstilladelser til bl.a. Mellemøsten. Dog udstedes der i dag dagligt ca. 1.500 arbejdstilladelser – og de fleste gælder for Mellemøsten.

Men mange får et afslag. Det får dog ikke trafikken til at stoppe, for i stedet transporteres de unge kvinder blot til et naboland, hvor det er lettere at få arbejdstilladelsen udstedt – fx Sudan – og derfra videre med fly. En rute, som er meget anstrengende, så der er mange eksempler på, at de unge kvinder dør undervejs.

Desuden er det problematisk at komme fra en afsidesliggende landsby uden hverken rindende vand eller elektricitet og så skulle arbejde i en storby, hvor det forventes, at man ved, hvordan moderne køkkenredskaber og støvsugere virker.

Selv om flere af kvinderne taler arabisk, så er de analfabeter, så der er mange praktiske forhold, som gør livet som hushjælp konfliktfyldt og besværligt.

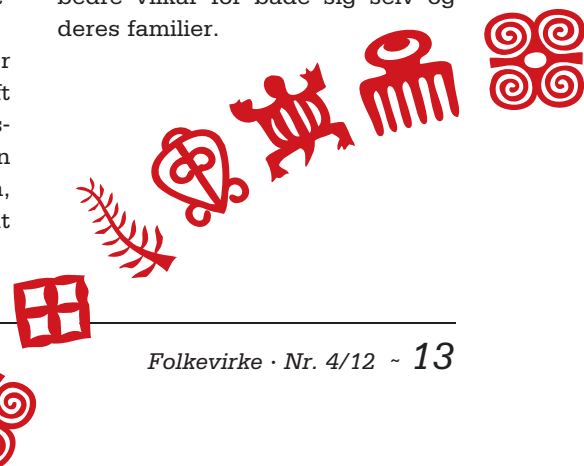
Naturligvis er der eksempler på, at etiopiske kvinder har haft succes med at arbejde som hushjælp i bl.a. Mellemøsten. Men de eksempler opvejer langt fra, at mange oplever at blive holdt

fanget i de nye omgivelser uden at modtage betaling for det ofte hårde arbejde og uden mulighed for at rejse hjem igen, da de ikke har de økonomiske midler til at betale for hjemrejsen. Desuden inddrager værtsfamilien ofte deres pas, så de reelt holdes i husarrest.

Disse kvinder lever ofte i flere år under ringe kår, og flere oplever også både fysisk og psykisk vold – både i form af seksuelle krænkelse og fysiske overgreb som fx at blive smidt ud fra en balkon eller få brækket arme.

Agar hjælper kvinder med at vende retur til Etiopien og tilbyder de kvinder, der ikke har familier at vende hjem til, mulighed for at bo i små huse tilknyttet projektet. Agar tilbyder kvinderne psykologhjælp og lægehjælp – og når kvinderne er i bedring, får de mulighed for at deltage i nogle af de programmer, som Agar udbyder – fx kurser i it, madlavning, kosmetologi eller økonomi – for herigennem at give kvinderne færdigheder, der sætter dem i stand til at få et arbejde eller skabe sin egen virksomhed indenfor et af disse områder.

Ønsket med projektet er at udvikle kvinders »livskundskaber« – og give dem troen på, at de kan skabe og forbedre deres egne livsvilkår. Mange etiopiske kvinder, især i landdistrikterne, er opdraget med et mål om at blive gift i en tidlig alder og ikke nødvendigvis fokusere på alternative måder at leve sit liv på. Agar ønsker at give kvinderne muligheden for og troen på, at de kan etablere sig som selvstændige eller få en uddannelse og et arbejde, der gør, at de kan skabe bedre vilkår for både sig selv og deres familier.

Er det Black Lion Hospital eller Gimbie Adventist Hospital??

Hospitaler opsøges, når »helligt vand« ikke hjælper

Traditionel medicin og »helligt vand« har stadig førsteprioritet i store dele af Etiopien

Af Annemarie Balle

Hovedparten af Etiopiens befolkning bor i landområder i lerklinede hytter, hvor der som regel ikke er elektricitet, og hvor vandet hentes ved fællesbrønde langt fra hytten. Transporten foregår ofte til fods i meget uvejsomt terræn. Kan der køre busser, så skal man indstille sig på en lang og trættende transport, hvor flere bliver syge undervejs, og er man ikke selv ved godt helbred, kan det være en næsten uoverstigelig udfordring. Selv hvis man vælger de større veje, så tager det lang tid at komme frem. En tur på fx 400 km tager let 14 timer og ofte med flere stop undervejs. Hverdagen er ofte fyldt med praktiske gøremål som at hente vand og samle brønde, passe jorden og pløje med en okse foran den hjem-

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

melavede træplov. Når der skal høstes foregår det med håndkraft. Det er et fysisk hårdt liv med mange strabadser, så der sker uheld og skader, som kræver mere end blot »at se tiden an«. Der er mange smitekilder – i en hverdag hvor adgang til rindende vand, sæbe og lignende er begrænset, er der naturligt mange infek-

tioner, og sygdomme som tuberkulose og malaria flourerer. Desuden er der de mange faldskader med brækkede arme og ben.

Hertil kommer alvorlige lidelser som fx cancer.

Men uanset hvilke sygdomme, der dukker op, så er den første tanke for en etiopier ikke at søge hen til lægen. For det første vil der være mange timers transport til fods, men vigtigst så har mange etiopiere ikke tradition for som førstevalg at søge til uddannet sundhedspersonale, som vi kender det i vestlig forstand.

Man skal huske på, at omkring halvdelen af Etiopiens befolkning er analfabeter, og informationer og »ny viden« er ikke altid hverken naturligt eller tilgængeligt for hovedparten af etiopierne i landområderne. Derfor er hverdagen i høj grad baseret på traditionelle metoder – også når det kommer til sygdomsbekæmpelse.

Det er den traditionelle medicin og det »hellige vand«, der forsøges.

»Helligt vand« er brøndvand, som lokale præster beder over og retter bønner om, at den aktuelle sygdom vil blive kureret.

Store udfordringer

Det er meget svært for sundhedspersonalet at trænge igennem med vestlig medicin. Måske er en af forklaringerne, at hygiejnen på mange sundhedsklinikker er meget dårlig, så mange patienter får nye sygdomme efter behandlinger på både hospitaler og sundhedsklinikker. Hvis etiopierne i forvejen har en vis skepsis overfor vestlig medicin, hjælper det bestemt ikke, at deres pårørende pådrager sig flere sygdomme eller i værste tilfælde dør efter besøg på sundhedsklinikkerne eller hospitalerne.

Det er ikke usædvanligt, at der ikke er rindende vand på sundhedsklinikkerne, og jævnligt mangler klinikkerne helt basal medicin. Det sker også, at køleskabene bryder sammen, så medicin, som skal ligge på køl, ikke længere kan holdes på den nødvendige, lave temperatur – men det er ikke altid, at medicinen kasseres af den grund. Det kan have fatale konsekvenser, at livsnødvendig medicin ikke opbevares korrekt – og i værste tilfælde mister medicinen sin virkning, hvilket kan have livstruende konsekvenser ved fx akut operation.

På de fleste hospitaler ligger patienterne på meget store fællestuer med 30-40 senge, og hver patient har flere familiemedlemmer hos sig. De bringer mad og er bl.a. med i den daglige omsorg for patienterne, og ofte sover de på et tæppe eller en flad papkasse under sengen. På landets største hospital – Black Lion Hospital i Addis Ababa – har man sat begrænsning på antallet af familiemedlemmer for at sikre et vist overblik, men der er stadig mange udfordringer – især i forhold til den generelle hygiejne på patient- og operationsstuer.

Speciallæge Wolde Alemnesh, Black Lion Hospital.

Venter for længe

Af andre udfordringer nævner speciallæge Wolde Alemnesh på Black Lion Hospital, at patienterne ofte kommer ind på hospitalerne meget sent i sygdomsforløbet.

For sent.

- Mange af patienterne har i for lang tid forsøgt sig med traditionel medicin og »helligt vand«. Når det så viser sig ikke at hjælpe, så søger de ind til sygehuset, men de kom-

mer ofte så sent, at vi ikke kan stille noget op. Det er naturligvis med til at cementere den udbredte holdning om, at lægerne på sygehuse alligevel ikke kan gøre noget.

Fokus på cancer

Wolde Alemnesh har gennem de senere år især haft fokus på de mange cancertilfælde blandt børn i Etiopien. Det er især cancer i knogler, nyre og øjne samt leukemi, der er meget af. I alt registreres der årligt ca. 6.000 nye cancertilfælde blandt børn.

Vi vil gerne køre kampagner for disse sygdomme, så flere bliver opmærksomme på symptomerne tidligere.

Men, tilføjer hun, vi kan ikke gå i gang, før vi er sikre på, at vi så også kan modtage patienterne. Det kan vi ikke i dag. I dag har vi knapt nok kapacitet til at behandle de, der kommer af egen drift. Det er desværre ofte for sent, så det drejer sig hovedsageligt om en palliativ behandling, hvor vi kan lindre smerter, så mange af børnene ligger forholdsvis kort tid på sygehuset, inden de dør.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

Kort billedtekst.

Wolde Alemnesh har desuden arbejdet på at sikre cancerpatienter bedre forhold ved fx at dele patienterne op, så cancerpatienter med et lavt immunforsvar ikke skal ligge på stue sammen med patienter med fx tuberkulose. Det betyder, at cancerpatienterne i dag har deres helt egen stue – men dog stadig med mange overnattende familiemedlemmer, hvor der ikke nødvendigvis er kontrol med sygdomme og smitekilder hos de besøgende.

- De forskellige tiltag kræver penge, som vi ikke har – og det samme gælder udgifterne til medicin, så det sker jævnlige, at hverken vi

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

eller familierne har råd til at købe den nødvendige medicin. For at skaffe flere penge, har Wolde Alemnesh planer om bl.a. at arrangere basarer i forbindelse med større helligdage.

- På den måde kan vi både skaffe penge og sætte fokus på problemerne, så flere hurtigere bliver opmærksomme på eventuelle symptomer.

Brug for hjælp

Men sundhedsproblemerne behøver ikke at være så alvorlige som cancer for at være livstruende.

På et mindre hospital i et af Etiopiens vestlige distrikter fortæller danske Marie Tolstrup om en hek-

Marie Tolstrup, jordemoder, Gimbi Adventist Hospital:

“Det er ofte voldsomme oplevelser, man får her, for man skal huske på, at de fleste, som kommer, gør det, fordi der er store komplikationer. Mange smerter og overhængende fare for, at patienten vil dø.”

tisk hverdag som jordemoder. 63-årige Marie Tolstrup arbejder lige nu for anden gang på Gimbie Adventist Hospital i byen Gimbie som udsendt jordemoder.

- Min danske hverdag er på Thisted Sygehus, hvor jeg har arbejdet i mange år som jordemoder, men jeg vil gerne ud og gøre brug af mine kompetencer på steder, hvor der er brug for dem. I Danmark er der altid en anden, der kan tage over, når der er brug for det. Det er der ikke i et land som Etiopien.

- Det er ofte voldsomme oplevelser, man får her, for man skal huske på, at de fleste, som kommer, gør det, fordi der er store komplikationer. Mange smerter og overhængende fare for, at patienten vil dø.

Jeg har bl.a. oplevet, at en gravid kvinde kom herind efter mange timers transport. Hun klagede over smerter i maven.

Jeg undersøgte hende og konstaterede, at hendes livmoder var sprængt. Ved en hurtig indsats fik vi reddet kvindens liv og formentlig

også hendes underliv, mens det ufødte barn var dødt.

Mange komplikationer

Helt generelt ser jeg rigtig mange fødselskomplikationer, fordi der er så mange unge piger, som endnu ikke er udviklede tilstrækkeligt til at kunne gennemføre en fødsel. Dertil kommer, at mange etiopiske kvinder i landdistrikterne er fejlnærede og derfor ikke tilstrækkeligt udviklede og for snævre til at kunne gennemføre en naturlig fødsel.

Marie Tolstrup tilføjer, at mange kvinder lider af mangelsygdomme som fx mangel på jern og folinsyre. De opsøger ikke sundhedsklinikker eller læger i løbet af fødselsforløbet og får derfor ikke de nødvendige vitamintilskud. Resultatet er, at børn fødes med misdannelser eller er dødfødte.

Der arbejdes på at få flere kvinder til at besøge sundhedsklinikkerne i løbet af deres graviditet, så man

kan forebygge nogle af de helt basale mangelsygdomme og også gribe ind i tide, hvis der skulle dukke komplikationer op.

Et arbejde, som vil tage lang tid og koste både penge og mange ekstra hænder.

Desuden kræver det – ud over at sikre at etiopierne også i de afsidesliggende egne får information og viden, at sundhedsklinikkerne og personalet både har viden og kompetencerne til at behandle sygdommene og samtidig, at hygiejnen på klinikkerne er god, og den nødvendige medicin er til rådighed.

Der er stadig lang vej i Etiopien, hvor deling af viden, planlægning og adgang til udstyr og medicin er en daglig udfordring for personalet på hospitaler og sundhedsklinikker.

Kort billedtekst, billedtekst, billedtekst.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

Da ingen af kvinderne ønsker at blive fundet ud fra deres navn, er alle kvindernes navne ændrede. Deres rigtige navne er redaktionen bekendt.

»Tsigie«, 26 år

Tre døgn i store smerter

»Tsigie« er 26 år og kommer oprindeligt fra den vestlige del af Etiopien omkring 200 kilometer fra hovedstaden. Hun er indlagt på Hamlin hospitalet efter en fødselsskade fra hendes første fødsel. Barnet døde under fødslen. »Tsigie« var i fødsel i cirka tre døgn, og det var stadig ikke muligt for hende at presse barnet ud. Da hun efter de tre dage var meget svækket, og barnet ikke kunne fødes, valgte hendes forældre at få hende transporteret til Black Lion hospitalet i Addis Ababa, da der ikke var andre hospitaler i det område, som familien bor i. Hverken hun eller forældrene var klar over, hvorfor fødslen ikke forløb som forventet. De vidste heller ikke noget om den opståede fistel på grund af den lange og hårde fødsel. »Tsigie« kender heller ikke andre hverken i familien eller landsbyen med den type af komplikationer og har derfor fået lov at blive skilt fra sin ægtemand, da de mener, der må være en særlig grund til, at fødslen blev så kompliceret, at barnet endte med at dø under fødslen. »Tsigie« har været indlagt i 40 dage og kan snart se frem til at vende tilbage til landsbyen i den vestlige del af landet. Hun fortæller, at det, hun mest af alt ønsker sig, er at skabe sin egen familie. Med den veloverståede operation er det nu blevet en regulær mulighed for hende at kunne skabe sig sin egen familie i fremtiden.

En fødsel for livet

Af Charlotte Prætorius

I udkanten af Addis Ababa på en bakketop for enden af en stille sidevej ligger Hamlin Fistula Hospital, verdens eneste hospital af denne type. Det er udelukkende dedikeret til at hjælpe kvinder, der lider af obstetriske fistler. Hamlin Fistula Hospital er et privat hospital etableret i 1974 af det australsk-new zealandske lægepar Reginald og Catherine Hamlin, og har siden da behandlet over 30.000 etiopiske kvinder.

Hospitalet ligger med en smuk udsigt over grønne marker og skovområder i rolige omgivelser, og på stuerne står sengene pænt side om side – dog med plads nok til at give kvinderne en smule følelse af privatliv. Der er omkring 30 senge på hver stue.

Der er i alt plads til 200 kvinder, men hospitalet har en klar politik om, at ingen kvinder skal komme forgæves – og derfor, hvis alle sengepladser er optaget, bliver der enten etableret ekstra midlertidige sengepladser, eller kvinderne får plads på det tilknyttede genoptræningscenter, der rent fysisk ligger 17 kilometer væk fra hospitalet.

Vejen til hospitalet er ofte både lang og besværlig for kvinderne – mange kommer langvejs fra, og ud over omkostningerne til rejsen er mange også både besværede og hæmmede af fistlerne, der påvirker kvin-

dernes hverdag i ekstrem grad – og derfor er det vigtigt, at kvinderne ved, at uanset hvornår de ankommer, og uanset om de ankommer uanmeldt eller ej, vil de altid blive taget i behandling på hospitalet. Succesraten for fisteloperationerne på hospitalet er 90 procent. Udover en vellykket operation er et endt behandlingsforløb også begyndelsen på et helt nyt og anstændigt liv for kvinderne.

Mange år i isolation

Kvinderne ankommer ikke altid til hospitalet umiddelbart efter fødslerne, mange lever med fistler i både måneder og år – enkelte op til 30 eller 40 år, hvilket har voldsomme konsekvenser for kvindernes liv og hverdag. I et land hvor adgang til rindende vand er begrænset, skaber fistler en voldsom social barriere, der oftest resulterer i frivillig eller tvungen social eksklusion af kvinderne. Kvinderne, der konstant lækker urin og/eller afføring, vil ofte blive udstødt af familierne rent fysisk på grund af lugtgenerne. Mange kvinder fortæller om, hvordan der bliver bygget små hytter væk fra familiens hytte, og her får de lov til at bo. En kvinde fortæller, at hun i syv år boede i en primitiv hytte alene – hytten var hendes hjem og sikrede, at hun om natten kunne sove i fred uden at være bange for hyæner eller andre dyr – men i fuldstændig isolation fra resten af familien.

De farlige fistler

En fistel er et hul mellem skede og blæren/endetarmen og den betyder, at kvinder med fistler konstant lækker enten urin, afføring eller begge dele.

Fistler er stort set udryddet i den vestlige verden, men endnu udbredt i mange udviklingslande – især i Afrika. Fistler opstår især hos kvinder, der bliver gravide i en tidlig alder og/eller lider af fejlernæring, og derfor er små af vækst. Under fødslen kan barnet sidde fast i op til flere dage i fødselskanalen hos kvinderne, da barnet ofte fylder for meget til at blive presset gennem kvindens umodne og alt for snævre bækken. I reglen dør barnet under fødslen, men vil fortsat presse på kvindens vagina, endetarm og blære, indtil det bliver fjernet.

Ved dette pres går der hul på vævet. Desuden ser man ofte også fistler hos kvinder, der har været udsat for voldtægt eller fremprovokerede aborter. Fødselsskaderne er især udbredte i områder, hvor fødslerne oftest er hjemmefødsler uden tilstedeværelse af lægehjælp.

አምሊን ፊስቲላ ኢትዮጵያ

HAMLIN FISTULA ETHIOPIA

Hendes fistel var opstået som en konsekvens af en fødsel, der strakte sig langt over en uge – hvor barnet sad fast i fødselskanalen, og kvinden ikke havde mulighed for at få lægehjælp eller at komme på hospitalet. I de år hun levede med fistlen, gav den konstante gene af rindende urin udslæt og sår på hendes lår og ben, og som regel lå hun i fosterstilling og klemte benene ind mod sig i et forsøg på at minimere urindråberne mest muligt. Det betød, at kvinden havde voldsomme skader på ben og fødder, da hun endelig ankom til Hamlin hospital – på det tidspunkt ve-

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

jede hun kun 22 kilo, kunne ikke gå, og ankom til hospitalet båret på ryggen af sin far. Hun var dybt svækket, og behandlingen krævede ud over selve fisteloperationen også genoptræning og en stor ernæringsmæssig indsats. Kvinden, der stadig er på Hamlin, er i dag 23 år og har været indlagt i 3 år – men er i dag næsten fuldstændig rask og kan vende tilbage til et normalt liv igen. En mulighed, som mange kvinder ikke nødvendigvis får.

De fleste kvinder kommer i dag heldigvis hurtigere til Hamlin end denne kvinde, og det betyder, at de allerede godt en måned efter en vellykket fisteloperation kan vende tilbage til deres landsbyer og familier. Dog har fem-syv procent af kvinderne til stadighed i dag brug for længerevarende behandling på grund af relaterede skader i form af knogle- og/eller muskelskader samt underernæring.

Et liv i ensomhed

I Etiopien anslår man, at mere end 85 procent af alle fødsler foregår uden tilstedeværelse af regulær lægehjælp. Af de kvinder, der får fistler, sker 65 procent af tilfældene ved førstegangsfødsler, hvor kvinderne ofte er meget unge. Ikke alene dør børnene i reglen under fødslerne, der kan strække sig fra en dag op til 8-10 dage, men generne efterfølgende betyder også, at mange kvinder oplever, at deres ægtemænd forlader dem,

Da ingen af kvinderne ønsker at blive fundet ud fra deres navn, er alle kvindernes navne ændrede. Deres rigtige navne er redaktionen bekendt.

»Getie«, 28 år

???????????????? ????????

»Getie« på 28 år bor i den nordlige del af Etiopien i en landsby omtrent 500 kilometer fra Addis Ababa. Vejene dertil er ikke gode, og det tager derfor meget lang tid og er svært at komme den lange vej til Addis Ababa.

»Getie« har født to gange, og allerede ved den første fødsel for ni år siden udviklede hun en fistel. Barnet overlevede mirakuløst fødslen. Hun levede sidenhen to år i landsbyen med fødselsskaden, og i den tid levede hun mere og mere isoleret. Hun gik sjældent uden for sit hjem, da hun konstant lækkede urin og var bange for landsbyens andre indbyggeres reaktion, hvis de opdagede det. Hun havde dengang ikke hørt om andre, der levede med den type problem. Hun forblev gift men levede i isolation fra resten af familien – og blev efter to år fortalt om Hamlin hospitalet af en veninde. »Getie« bad derefter sin mand om at transportere hende til Hamlin, hvor hun efter en vellykket operation fik livet tilbage – og blev endnu engang gravid. Hamlin havde som en del af opholdet på hospitalet sørget for at informere både »Getie« og hendes ægtemand om vigtigheden af, at næste fødsel skulle foregå ved kejsersnit – og hun har netop født barn nummer to i trygge omgivelser på hospitalet i Addis Ababa.

deres familier vender dem ryggen eller lader dem leve isoleret fra resten af familien. Den totale eksklusion har fatale følger for kvinderne, der ofte forsøger at tage deres eget liv.

Da ingen af kvinderne ønsker at blive fundet ud fra deres navn, er alle kvindernes navne ændrede. Deres rigtige navne er redaktionen bekendt.

»Sésay«, 18 år

To dødsfødsler

»Sésay« på 18 år bor i en lille landsby ca. 200 kilometer væk fra Addis Ababa og er kommet til Hamlin for at blive opereret for sin fødselsskade efter hendes anden fødsel. Den første fødsel forløb uden komplikationer, men barnet var dødfødt. Ved den næste fødsel sad barnet fast i fødselskanalen. Fødslen varede 8 dage – barnet var død, men sad fast, og efter otte dage blev »Sésay« taget til nærmeste hospital. Det reddede hendes liv. Men da hun vendte hjem fra hospitalet, opdagede hun, at hun ikke længere kunne kontrollere sin blære, og at hun konstant lækkede urin. Efter tre måneder hjemme uden bedring lykkedes det »Sésay« at overtale familien til at hjælpe hende med transporten til Hamlin hospital i Addis Ababa, hvor hun nu efter en vellykket fisteloperation kan se frem til snart at vende tilbage til livet i landsbyen.

Patienterne på fistelhospitalet i Addis Ababa er i nogle tilfælde helt ned til 9 år gamle, og i den alder er bækkenet ingenlunde færdigudviklet til at gennemgå en fødsel. De fleste meget tidlige graviditeter er i reglen et resultat af voldtægt, hvilket naturligvis også gør, at de unge piger har behov for psykologisk hjælp og trykke rammer. Tilbud, som hospitalet tilbyder gennem undervisning, psykologhjælp og genoptræning.

I landdistrikterne er kvinderne ofte underudviklede som følge af underernæring, forkert eller for ensidig ernæring, og det betyder, at kombinationen af at være meget unge og underudviklede sætter dem i højrisiko for at udvikle fistler, da kroppen endnu ikke er udviklet til at gennemgå en fødsel.

Til trods for at man i Etiopien skal være 18 år for at blive gift, er der mange eksempler på, at kvinder bliver giftet bort i en meget tidlig alder gerne gennem arrangerede ægteskaber. Ofte undgår man at overtræde loven ved at sige, at giftermålet er med en ældre søster, og at den yngre søster så er den del af ægteskabet. Denne omgåelse tjekkes sjældent.

Fistler – et stort tabu

På globalt plan anslår man, at godt to millioner kvinder i dag lever med fistler – og langt de fleste findes i Afrika. Til trods for at problemet har så voldsomme konsekvenser for kvinderne, er det på mange måder et både skjult og tabubelagt emne, især fordi problemerne primært er at finde hos kvinder i meget fattige, øde og afsidesliggende områder af verden.

Livet med fistler og den sociale eksklusion, det medfører, er et sandt mareridt for kvinderne. Da det ikke er noget, man taler om i offentligheden, tror mange kvinder, at de er de eneste, der lever med den type af skavank. Samtidig er det udbredt

i lokalsamfundene at tro, at det er en straf, der rammer kvinden, enten fordi hun fx er forhekset eller har været utro. Derfor beder Hamlin kvinderne om to ting, når de forlader hospitalet for at vende tilbage til livet i deres lokalsamfund: For det første er det vigtigt, at kvinderne, når de bliver gravide igen, kommer tilbage til hospitalet, så de kan føde ved kejsersnit. Behandlingen for kvinderne er gratis – både fisteloperationerne og kejsersnit ved senere fødsler.

Udover at opfordre kvinderne til at komme tilbage til hospitalet i forbindelse med en ny graviditet, så beder Hamlin om een ting mere – som er mere værd end nogen form for betaling – nemlig at kvinderne vil fungere som ambassadører for hospitalet og fortælle om komplikationerne ved fistler og mulighederne for behandling – og på den måde søge at nedbryde det tabubelagte emne.

Det er vigtigt for kvinderne at vide, både for dem der når frem til hospitalet, og dem der lever i landsbyerne med fistler, at de ikke er alene med problemet, og det er et udbredt problem, der forårsages af hjemmefødsler, hvor der ikke er lægehjælp tilstede. Derfor arbejder hospita-

Her ses Catherine Hamlin, grundlæggeren af Hamlin Fistula Hospital, med jordemødre og sygeplejersker.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

let også på at træne og uddanne jordemødre, der kan arbejde både på hospitalerne og på de mindre klinikker og sundhedscentre i landdistrikterne – og herigennem sikre, at flest mulige kvinder fremover får mulighed for at have adgang til lægehjælp ved fødsler. Samtidig er uddannelsen og træningen af personale til de lokale sundhedsklinikker i provinserne også på længere sigt med til at sikre, at problemet ikke blot afhjæl-

pes, når det opstår, men også søges at forebygges. Når man tænker på, at det er godt 100 år siden, at fistler var en problematik, vi beskæftigede os med i Danmark – og Vesten generelt – er det vigtigt, at der sættes ind mere langsigtet i forhold til at sikre, at personalet er uddannet til at sikre bedst muligt, at fistler ikke opstår. Muligheden for fisteloperationer kan sikre, at kvinder ikke tvinges til at leve et uværdigt liv i isolatio-

nen i et land som Etiopien med godt 90 millioner indbyggere og uvejsomt terræn, der besværliggør transport generelt i mange egne – og i regnsæsonen nærmest umuliggør transport – er det vigtigt også at sætte ind forebyggende for at give mulighed for sikre fødsler med uddannet lægehjælp for kvinderne. Kun på den måde er det muligt også på langt sigt at arbejde henimod, at en fødsel skaber liv og ikke ødelægger livet.

SÅDAN LEVES LIVET I ET AF VERDENS FATTIGSTE LANDE

Folkevirkes formand **Annemarie Balle** og researcher **Charlotte Prætorius** har i efteråret 2012 været på en **Danida-støttet studietur i Etiopien**, hvor fokus har været på **kvindeliv**. Desuden har de gennem møder og interviews set, hvordan **hverdagen** leveres i et af verdens fattigste lande.

En del af deres oplevelser kan man læse om i dette temanummer af Folkevirke. Men få et **større indblik** i alle deres oplevelser og se **videoklip** fra deres tur på et møde på **Folkevirke, lørdag den 19. januar 2013 kl. 14.00-16.00**.

Af hensyn til det praktiske arrangement er det nødvendigt med tilmelding til Folkevirke, senest den 7. januar 2013 – gerne på e-mail: folkevirke@folkevirke.dk

Folkevirkes landsmøde

SAET X
I KALENDEREN!

Weekenden den 20. og 21. april 2013 står i landsmødets tegn – i Herning

På forårets repræsentantskabsmøde i Folkevirke blev det besluttet, at repræsentantskabet nedlægges, og man i fremtiden vil arrangere et landsmøde for alle medlemmer af Folkevirke.

Det er Folkevirkes håb, at medlemsdemokratiet dermed fremmes, og at aktive folkevirkere vil føle større ejerskab for de beslutninger og den aktivitet, der er i Folkevirke. Det er desuden besluttet, at Folkevirkes **landsmøde 2013** skal holdes i **Herning** i weekenden den **20. og 21. april**.

Landsmødet holdes på **DanHostel** i Herning, hvor der er fine mødefaciliteter.

Programmet er endnu ikke helt fastlagt, dog er det besluttet, at **Bitten Damgaard** vil fortælle om »Et liv med kunsten – om kunstens tværkulturelle sprog«, og at der derefter bliver en **rundvisning** i **Angligårdens faste samling**.

Grete Balles udsmykning af Opstandelseskirken i Albertslund.

Det er tænkt som et to-delt møde, hvor næste del er en tur til en af de kirker, som Grete Balle har udsmykket, og derefter en tur til **Gentofte Kirke**, hvor **Per Kirkeby** ad flere omgange har udsmykket kirken. Han har både stået for udsmykning af nye kirkeruder, og i 2012 har han udført en ny altertavle til Gentofte Kirke.

Begge møder holdes i **januar 2013** – nærmere dato følger. Datoen vil blive offentliggjort på Folkevirkes hjemmeside og i nyhedsbrevet.

Interesserede kan allerede nu reservere dagen og sende en mail til Folkevirke på:

folkevirke@folkevirke.dk

Nutidig kunst i historiske rammer

Overalt i det offentlige rum konfronteres vi med kunst – det kan være gamle skulpturer eller et nutidigt, kunstnerisk udtryk.

Samtidens kunstnere har altid været synlige i det offentlige rum, men nogle steder registreres de mere end andre.

Det kan fx være i kirkerum, hvor gamle kirker tilføres moderne kunst – det kan være som kalkmalerier, antependier eller altertavler.

Med spørgsmålene »**Skal vi ændre de gamle kirker ved at skabe moderne kunst i dem og til dem?**«

»**Eller skal vi fastholde kirkerne, som de oprindeligt har set ud?**«

lægger Folkevirke op til debat.

Det bliver billedkunstner **Grete Balle**, som lægger op til debat og også fortæller om nogle af de mange **kirkeudsmykninger**, hun har udført gennem de seneste 50 år.

Mødet holdes på Folkevirke.

Smukke postkort

Folkevirke har trykt forskellige smukke postkort med motiver af billedkunstneren Grete Balles malerier. De passer til almindelig konvolutstørrelse og kan både bruges som smukke brevtilsener og gaver. Kortene er pakket med 3 stk. samt tilhørende kuverter. De findes med to forskellige motiver.

Folkevirke er klar med et godt tilbud – kr. 10 pr. pakke. De kan købes på Folkevirkes møder.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst

Billedtekst, billedtekst, billedtekst.

KULTUREL MANGFOLDIGHED

Af Annemarie Balle

Folkevirke er blevet godkendt som koordinator for et EU-støttet projekt, hvor folkeoplysere fra Tyrkiet og Spanien deltager.

Projektet – »**Det kulturelle kalejdoskop**« – skal løbe over to år.

Projektets første møde er netop blevet gennemført i København, hvor deltagerne fastlagde rammerne for projektet og blev enige om, hvordan det spændende projekt skal gennemføres, nu hvor antallet af partnere er blevet reduceret fra syv til tre.

Det blev nogle meget givende dage, hvor der også blev tid til at se lidt på den danske kultur. Det blev bl.a. til en rundvisning på Christiansborg, hvor kulturordfører Hans Vestager meget levende fortalte om den politiske hverdag og de mange kulturelle oplevelser, man kan få på Christiansborg.

Desuden fik deltagerne en rundvisning på Christiania, hvor fristadens lange historie blev fortalt og vist, ligesom rundvisningen gav alle et godt indblik i de fantastiske omgivelser og særegne natur, man kan

finde få minutters gang fra hovedstadens larmende hverdag.

I de kommende år skal alle deltage – og dermed også Folkevirke – have møder og debatter om en række emner indenfor det kulturelle område. Vi er blevet enige om, at der skal stilles skarpt på emnerne:

- Kunst
- Livsstil
- Fester
- Mad
- Sprog
- Musik

Danmark er ansvarlig for emnerne musik og sprog.

Valget af musik var helt naturligt, da sangen spiller så stor en rolle i Folkevirke.

Sproget lå også lige for, bl.a. fordi Folkevirke har tilsluttede foreninger i både Slesvig og Grønland.

Spændende aktiviteter

I løbet af de kommende to år vil Folkevirke arrangere en række **debatmøder**, hvor der stilles skarpt på de seks emner. Det er vores håb, at Folkevirkes kredse på forskellig vis vil bakke op om aktivi-

teterne og også meget gerne deltager i hinandens møder – store som små.

Som tidligere nævnt ligger det allerede nu fast, at der i **januar** arrangeres et par store møder om **kirkekunst** i **hovedstadsområdet**. Desuden er det besluttet, at næste års **landsmøde** skal holdes i **Herning**, og her vil **Bitten Damgaard** fortælle under overskriften »**Et liv med kunsten – om kunstens tværkulturelle sprog**«.

Flere aktiviteter vil blive arrangeret, og de vil løbende blive omtalt på Folkevirkes hjemmeside og i Folkevirkes nyhedsbrev. Desuden vil der blive sendt informationer ud til alle kredsledere, så vi sikrer, at alle får mulighed for at deltage i det internationale projekt.

I de kommende år skal partnerne mødes på skift hos hinanden. Danmark bliver vært ved projektets sidste møde i **maj 2014**, mens Spanien og Tyrkiet er værter for de mellemliggende møder.

Det er muligt for interesserede at deltage i møderne, men da budgettet er meget stramt, bliver der tale om en vis egenbetaling.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst.
billedtekst, billedtekst.

Oplevelsesrig efterårsferie

Bedsteforældre og børnebørn var folkevirkeaktive i skolernes efterårsferie

Af Annemarie Balle

Traditionen tro deltog bedsteforældre og børnebørn i en folkevirkeaktiv lejr i skolernes efterårsferie. Årets Bedsteforældre Børnebornelejr blev holdt på Vejlbj Fed uden for Middelfart. Et fantastisk sted, hvor lejrens grønne arealer støder op til Lillebælt. Smukkere findes det ikke – og når efterårssolen så skinner og efterårsløvet gløder, bliver alle sanser bombarderet.

Årets arrangørgruppe havde forberedt lejren i alle detaljer – køkkenets hylder og køleskabe bugnede med lækker mad, og udenfor stod kurve med frisk frugt fra deltagerne haver.

Dagene var fyldt med sjove oplevelser og overraskelser. En dag var

afsat til »Efterårs-olympiade«, hvor deltagerne bl.a. skulle deltage i kartoffelløb, spille kegler med hvidkålshoveder, hvor det var mælkekartoner, der skulle væltes, og løbe stafet med en pinocchioskugle i munden. Den skulle senere spyttes ned i en sovseskål for at give holdet point.

En anden dag blev der bagt snobrød, efter at børnene havde snittet pinde i den rigtige tykkelse. En aften blev der arrangeret natløb i det buldermørke skovområde. Pandelygterne blev brugt flittigt, men alligevel var det en udfordring at finde de reflekser, som skulle vise vej. Men alle kom hjem og var med til at finde en skat – slikposer – og derefter nyde varm kakao og kage.

De mange dages aktiviteter blev sluttet af med en festlig aften, hvor der efter at flæskestegen og islagkagerne var blevet spist, var underholdning.

Børnene havde fundet sjove fortællinger, som de optrådte med, og voksne havde fundet på underholdning, hvor børnene var stater i sjove fortællinger – nogle børn var heste, hunde, katte og vindeltrapper, mens andre var konger, prinser og prinsesser.

Det blev nogle underholdende timer, inden alle gik i seng – trætte, efter mange timer i den friske efterårsluft og mange indtryk i løbet af få dage.

Næste formiddag blev der ryddet op, og alle vinkede farvel og råbte »på gensyn næste år!«

Billedtekst, billedtekst, billedtekst,
billedtekst, billedtekst.

Billedtekst, billedtekst,
billedtekst, billedtekst,
billedtekst.

Billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst, billedtekst.

Det sker i Folkevirke i de næste måneder...

REGION HOVEDSTADEN

BORNHOLM

Kontakt:

Marianne Kofod Pedersen,
Svanekevej 32, 3740 Svaneke,
☎ 56 49 21 65

BIRKERØD ØST

Litteraturstudiekreds

Vi mødes hver 6. uge og planlægger fra gang til gang.

Kontakt:

Lis Timmermann,
Nørrevang 1, 3460 Birkerød,
☎ 45 81 37 60

KØBENHAVN

»På Folkevirke«

Niels Hemmingsens Gade 10,
1153 København K.

Landet over
tilrettelægger Folkevirke
møder, foredragsrækker,
studiekredse, temamøder,
kurser og lejre,
hvor alle kan deltage.

Ved redaktionens slutning
forelæ der oplysninger
om disse arrangementer.

Mere detaljerede oplysninger kan
fås ved henvendelse til
Folkevirkes kontor,
Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal,
1153 København K,
telefon 33 32 83 11
(bedst mandage, tirsdage og
onsdage mellem kl. 9 og 16)
eller på e-mail:
folkevirke@folkevirke.dk

Folkevirkes møder former sig som
åbne debatter om aktuelle emner,
hvor deltagerne som regel
tager udgangspunkt i et oplæg.
**Folkevirkes møder er åbne
for alle interesserede!**

Folkevirkes Litteraturkreds i København

Mødestedet er Folkevirke,
Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal,
1153 København K.

☎ 33 32 83 11

**Vi mødes på torsdage
kl. 12-14.30.**

Halvårskontingentet er kr. 250,-

Kontakt:

Britta Poulsen, ☎ 46 36 56 32

KØBENHAVNS VESTEEN

Litteraturkreds

Moderne holdes den sidste tirsdag
i hver måned, kl. 14-17.

Med mindre andet er nævnt,
så holdes alle møder kl. 14 til 17 i
Glostrup Fritidscenter mødelokale 3.

Tilmelding og kontakt:

Formand Ellen Kristiansen,
Vegavænget 11, 2620 Albertslund,
☎ 43 64 62 07
Næstformand Ingelise Olsen
Kasserer Ellis Grønvold
Suppleant/revisor
Anne Birthe Kyed

LYNGBY

2013

26. januar

Psykiater Heidi Bork Hansen
fortæller om sit arbejde i
Vestre Fængsel.

16. marts

Besøg af Jytte Abildstrøm.

Kontakt:

Formand Jeanne Bau-Madsen,
☎ 45 85 65 92
Ella Buck,
☎ 45 82 22 42
Lene Hjeds,
☎ 45 81 61 31
Eva Ladekarl,
☎ 45 87 73 77
Jytte Skou,
☎ 45 88 10 37
Kasserer Doris Thye-Petersen,
☎ 45 81 44 18
Annette Albrecht,
☎ 45 87 43 67

REGION NORDJYLLAND

FOLKEVIRKE

VESTHIMMERLAND

Med mindre andet er nævnt,
foregår alle møder på Hotel Farsø
kl. 14-16.

Alle er velkomne. Entre samt kaffe/
te med kage, kr. 75,-

3. december

Komponist Bjarne Haahr, Brædstrup.
Emne: »Ind under Jul«.

Kendte og ukendte adventssange
og salmer samt sange og tekster
af bl.a. Piet Hein og
Halfdan Rasmussen.

2013

7. januar

Sogne- og sygehuspræst
Troels Laursen, Ullits:
»Hvad skal jeg sige?«

4. februar

Folkemusiker Christian Foged,
Aarhus: »Mands Minde 1951-2012«.
Musik, sang og fortælling.
Samme dag holdes general-
forsamling.

4. marts

Valgmenighedspræst
Torben Johannesen, Klim:
»Du skal ro, så længe du er oven
vande«.
En kalejdoskopisk fortælling fra
Færøerne. Sagn og skrøner med
evangeliske og pædagogiske over-
og undertoner.

Kontakt:

Formand Karen Pihlkjær,
☎ 98 66 16 80
Næstformand Inger Poulsen,
☎ 98 67 82 89
Kasserer Inga Roed,
☎ 98 67 82 23
Sekretær Lone Nørgaard,
☎ 98 65 82 57
Best.medlem Kirsten Madsen,
☎ 98 66 30 24
Best.medlem Esther Poulsen,
☎ 98 63 61 34
Best.medlem Mona Bach Jensen,
☎ 22 40 29 58

Vesthimmerlands Litteraturkreds

Kredsen mødes i Dronning Ingrid
Hallen, Farsø, hvor alle møder

starter kl. 14.00, med mindre andet oplyses.

Kontakt:

Inger Skjærris Olsen,
Tulipanvej 2, 9640 Farsø,
☎ 98 63 34 34

Eva Jespersen,
Jeppe Åkjærvej 19, 9640 Farsø
☎ 98 63 12 97

REGION MIDTJYLLAND

HERNING

Møderne er ca. hver anden torsdag. Mødetid kl. 14-16. Man er velkommen til at møde ½ time før. Der er kaffepause på ca. 15 min., hvor man kan nyde sin medbragte kaffe.

Medlemskontingent for hele sæsonen er kr. 200,00. Hvert møde koster kr. 30,00 for medlemmer og kr. 50,00 for ikke-medlemmer.

22. november

NB: Lokale 202-204.

»Uden humor går det ikke«.

Et muntret fortællende foredrag af Mogens Aastrup, med anekdoter fra Vestjylland og Vendsyssel.

6. december

NB: Lokale 202-204.

Julehygge med sanger og musiker Dorthe Honoré Johansen:

»Nu tændes tusind julelys«.

Julens dejlige sange, krydret med fortællinger om julens skikke.

Kontakt:

Bestyrelse

Jytte Nielsen,
☎ 97 12 31 90

Mona Haven Jensen,
☎ 97 12 17 45

Jutta Jørgensen,
☎ 97 26 80 18

Tove Kattrup,
☎ 40 70 90 51

Inge Nedergaard Pedersen,
☎ 97 12 74 04

HOLSTEBRO

Kontakt:

Karen Margrethe Madsen,
☎ 97 41 40 92

REGION VESTJYLLAND

LEMVIG

Kontakt:

Gunvor Fink Møller,
Grummegårdsparken 25,
Nørre Nissum,
7620 Lemvig
☎ 61 77 26 33

gunvor.fink.moeller@skolekom.dk

REGION SYDDANMARK

ODENSE

Litteraturkredsen fortsætter

Kontakt:

Ida Hansen, ☎ 66 11 23 71

REGION SJÆLLAND

ROSKILDE

Folkevirke i Roskilde indbyder til **samtalekreds** i litteratur.

Møderne afholdes tirsdage kl. 14.00-16.30 i Roskilde Biblioteks foredragssal, hvis ikke andet er nævnt. Der holdes kaffe-/tepause. Prisen er kr. 35.

Årskontingent er kr. 300 (dog kr. 150 for medlemmer af Folkevirke i København).

Kontakt:

Formand Annette Molin,
☎ 46 36 09 31

annette.molin@mail.dk

Kasserer Britta Poulsen,

☎ 46 36 56 32

britta.poulsen@privat.dk

Sekretær Birgit Andersen,

☎ 46 78 74 96

birgit.andersen@it.dk

Kirsten Rudfeld,

☎ 46 35 68 91

rudfeld@webspeed.dk

Ester Aagaard,

☎ 46 75 75 41

esteraagaard@roas.dk

Suppleant Anni Gudmundsen,

☎ 22 23 50 61

annira@sol.dk

Inger Margrethe Christensen,

☎ 46 35 64 45

imc@ruc.dk

UDLAND

GRØNLAND

Folkevirke i Nuuk

Kontakt:

Rebekka Olsvig,

Jens Kreutzmann Aqq 30,

postboks 575,

3900 Nuuk, Grønland

Folkevirke er et forum, hvor vi gennem dialogen søger at sprænge rammerne for egne og andres forståelser og billeder af virkeligheden. Vi lever i et multikulturelt samfund, hvor værdisæt, tværetninger, politiske overbevisninger og holdninger kan være forskellige fra vore egne. Gennem dialog og samtale kan vi blive klogere på os selv, vores egen hverdag – og på andre og deres hverdag!

»Folkevirke - social - kulturel - politisk oplysning« er en landsdækkende, tværpolitisk oplysningsvirksomhed grundlagt i 1944. Folkevirke har spot på og arbejder på tværs af alle skel – sociale, kulturelle, politiske, geografiske, religiøse og aldersmæssige og ønsker en forpligtende, åben og fordomsfri dialog.

Folkevirkes formål er at bringe nyt initiativ til oplysningsarbejdet. Folkevirke ønsker at fremme en aktiv dialog og derved give deltagerne et bedre fundament for at deltage engageret i den demokratiske proces.

Folkevirke har kredse flere steder, og de planlægger aktiviteter lokalt, mens Folkevirkes kontor i København planlægger større møder i samarbejde med interesserede, som brænder for en god idé.

Har du en **god idé**, men savner praktisk hjælp til at få den gennemført, så ring til Folkevirke og få en snak med oplysningskonsulent Susanne Tarp om, hvordan idéen kan realiseres – alene eller i samarbejde med lokale Folkevirkekredse.

Brug Folkevirke til:

- At få inspiration og ny viden i de 4-6 årlige temablade!
- At deltage i debatter og vidensdeling i studiekredse!
- At deltage i rejser og studieture i ind- og udland!
- At deltage i generationstræf!
- At dyrke interesser og udvide din horisont igennem workshops og rundbordsdebatter!
- At blive klogere på dig selv og verden!
- At møde mennesker med andre holdninger og anden baggrund!

Årligt kontingent kr. 400.

Du kan læse nærmere om Folkevirke på www.folkevirke.dk

FOLKEVIRKE,
tlf. 33 32 83 11, folkevirke@folkevirke.dk

Folkevirke sætter fokus på demokratier

Første møde i Nordplus-regi holdes i København i dagene den 21.-24. november

Folkevirke er blevet godkendt som koordinator på et stort projekt, der får støtte af Nordplus. Hovedtemaet er **nye og gamle demokratier**, og det er partnerlande fra Norge, Estland, Letland og Litauen, der deltager. Det er et spændende projekt, som rammer ned i nogle af de centrale debatområder, som Folkevirke har beskæftiget sig med lige siden Folkevirkes start i 1944.

Her behøver man blot at tænke på, at året efter Folkevirkes start udgav Bodil Kochs mand, Hal Koch, bogen »Hvad er demokrati?« – den første bog i Folkevirkes serie af debatbøger.

Det første møde i **Nordplus-projektet** holdes i **København** i dagene den **21.-24. november**. Hvert partnerland sender to deltagere, mens værtslandet Danmark håber, at rigtig mange folkevirkere vil bakke op om projektet og deltage i de forskellige debatter og øvrige aktiviteter.

Al debat og alle oplæg foregår på engelsk.

Program for dagene er:

Wednesday 21. November 2012

14.00-16.00

Arrival of participants.

16.00-16.30

Welcome and opening remarks (Jeanne Bau-Madsen, Denmark).

16.30-17.00

Introduction of participants.

17.00-18.00

Annemarie Balle and Jeanne Bau-Madsen (Denmark) will go through the agenda and provide practical information.

18.30

Dinner.

Thursday 22. November 2012

9.00-10.30

Presentation of the democratic history from each country.

10.30-10.45

Coffee break.

11.00-12.30

Lecture by MA, History of Ideas, Hans Jørgen Vodsgaard about Scandinavian Democracy in the Multicultural Society.

12.30-13.30

Lunch.

13.30-14.00

Departure from Folkevirke to Christiansborg by foot (approximately 15 minutes walk).

14.00-15.00

Guided tour of the Danish Parliament.

15.00-16.00

Meeting and discussion with a Danish politician.

Free time.

Friday 23. November 2012

9.00-10.00

Communication. A lecture by Susanne Trap and Jeanne Bau-Madsen.

10.00-10.15

Coffee break.

10.15-10.45

Departure from Folkevirke to Christiansborg.

11.00-12.00

Guided tour to the Queen's Tapestries at Christiansborg.

12.15-13.00

Lunch.

13.00-14.00

Presentation of the study circle method (M.Ed. Jeanne Bau-Madsen).

14.00-16.30

Workshops and coffee.

19.00-

Farewell dinner.

Saturday 24. November 2012

9.00-12.00

Preparation of the next meeting – where, when and what subject? How do we work between meetings and how do we communicate?

